

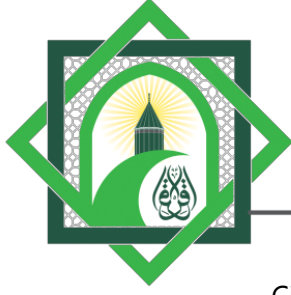
ISSN 2717-8269

İHTİSAS

İlmî Araştırma ve Neşir Dergisi • Tarih: Haziran 2020 • Sayı:1

Selçuk Dîni Yüksek İhtisas Merkezi Mezunları ve
Mensupları Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği
(SEDYİM)

İHTİSAS

İlmî Araştırma ve Neşir Dergisi

Cilt/Volume 1. Sayı/Issue 1. Haziran 2020

ISSN: 2717-8269

İhtisas İslami İlimler Araştırma ve Neşir Dergisi altı ayda bir Türkçe yayımlanan Ulusal Hakemli bir dergidir.

Selçuk Dini Yüksek İhtisas Merkezi Mezunları ve Mensupları Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği (SEDYİM) adına imtiyaz sahibi Hüseyin AKINCI

Editör :	Hüseyin AKINCI
Editör Yardımcıları :	Ali PEKCAN, Yakup BAYZİT, Eşref GÖRGÜLÜ, Abdullah VARGELOĞLU
Yazı İşleri Müdürü :	Bahadır OPUS
Yayın Takip :	Hasan DEMİREL
Kitap Tanıtımı :	Ahmet AZ
Özetler :	Muhammed UĞUZ, Abdülvehap YILMAZ
Bibliyografya :	Mehmet CEYHAN, Selman GÜNDÜZ
Uluslararası İlişkiler Koordinatörü :	Moawia Muhamed Abdelkarim İbrahim, Dr. Haneef C. Muhammad, Mahir N.P Koorantak
Tashih ve Son Okuma :	Şaduman Gülseren AYDIN, Fatma Tuba ALTIN, Zübeyde ZENGİN
Yayın Türü :	Yerel Süreli Yayın
Yayın Periyodu :	6 Ayda Bir (Haziran-Aralık)
Baskı :	Dizgi Ofset / Matbaacılar Sitesi, Karatay / KONYA
Mizanpaj :	Ali ÜNLÜ
İletişim :	Hüsamettin Çelebi Mahallesi Uluyayla Caddesi No: 103 Selçuklu / KONYA

İçindekiler

Takdim	v
Takdim	vii
Editörden	ix
İçindekiler	xiii

Hz. Peygamberin Hayatında Çok Evlilik ve İslam Aile Hukukunda Kasm Olgusu	1
--	---

Hüseyin AKINCI

Rivayet İlimleri Açısından Ölülere Kur'ân Okumak ve Sevabını Bağışlamak	35
--	----

Doç. Dr. Yusuf ACAR

İslâm Hukuku'na Kaynak Oluşları Bakımından Kur'an ve Sünnet	81
--	----

Dr. Ali PEKCAN

İlk Dönem Hadis ve Sünnet Anlayışını Yansıtan İki Eser: el-Âsâr ve el-Muvatta'	107
---	-----

Rıfat ORAL

İmam Rabbânî'nin Mektûbât Adlı Eserinde Yer Alan Kudsî Hadislerin Tahrîci ve Değerlendirilmesi	137
---	-----

Hasan DEMİREL

Eşinin Hukukunu İhlâl Eden Kocaya Karşı İslâm Hukukunda Alınan Tedbirler	185
---	-----

Mehmet CEYHAN

en-Nazaru'l-Fesîh İsimli Eseri Çerçevesinde İbn Âşûr'un Şerh Metodunun Değerlendirilmesi	227
---	-----

Bahadır OPUS

قواعد يجب مراعاتها عند استنباط الأحكام من الأحاديث	253
---	-----

Prof. Dr. Ahmet YAMAN

Nureddin Boyacılar Hoca ile Röportaj..... 257*Muhammed UĞUZ***Kitap Tanıtımları..... 271**

Muhammed et-Tâhir b. Âşûr et-Tûnisî'nin (1879-1973) Keşfü'l-Muğattâ fi'l-Me'ânî ve'l-Elfâzı'l-Vâkı'ati fi'l-Muvaṭṭa Adlı Eseri 271

Ahmet AZ

Ali ALBAYRAK, Buhârî Sonrası el-Câmiu's-Sahîh; Nüsha Farklılıkları, Hatalar, Tashihler, İstanbul 2018, İFAV Yayınları, 254 Sayfa. 279

Arş. Gör. Mustafa ÖLMEZ

Kur'an Tefsirinde Farklı Yorumlar (Tespitler- Değerlendirmeler) 285

Eşref GÖRGÜLÜ

Kemal Taşkın, *Hadislerde Tevessül, İstigâse ve Teberrük*, Hikmetevi Yayınları 1. Baskı, İstanbul 2019, 278 sayfa. 293

Mustafa YÜCEER

**Kemal Taşkın, *Hadislerde Tevessül, İstigâse ve Teberrük*,
Hikmetevi Yayınları 1. Baskı, İstanbul 2019, 278 sayfa.**

Mustafa YÜCEER

Selçuk Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi
Hadis Anabilim Dalı Araştırma Görevlisi
mustafayuceer@gmail.com

İnsanlık tarihinde ilgi çeken konulardan birisi fertlerin mutlu olabilmek adına başvurdukları yollardır. Bunun için maddî ve manevî birtakım araçlar temin edinilegelmiştir. Bireylerin yaratıcı ile ilişkilerini hayat boyu düzenleme amacı güden din bu anlamda dünyevî huzur ve uhrevî saadet vaat etmiştir. Bir kısmı dinin sınırları içinde olmakla birlikte dinin tasvip etmeyeceği bazı uygulamalar da insanlar tarafından merak konusu olmuş ve tevessül, istigâse ve teberrük gibi aracı unsurlar tarih boyu varlıklarını kabul ettirmişlerdir.

Başta Kur'an-ı Kerim olmak üzer Hz. Peygamber'in sünnetinde bu konulara işarette bulunulduğu varsayımından hareketle tevessül, istigâse ve teberrükün var olduğu kabul edilirken özellikle İbn Teymiyye'den itibaren bu konuların şirk ekseninde tartışıldığı gözlemlenmiştir.

Kemal Taşkın tarafından yapılan akademik bir çalışmada tevessül, istigâse ve teberrük kavramları ayrı başlıklar halinde incelenmiştir. Üç bölüm özelinde ele alınan bu kavramların sözlük ve ıstılah anlamlarının yanında tarihî süreçte anlaşılma biçimleri de değerlendirilmiş akabinde Kur'an-ı Kerim'de bu ifadelerle ilişkisi olduğu düşünülen ayetler ve müfessirlerin bu ayetlerle ilgili görüşlerine yer verilmiştir. Çalışmanın bu yönü zikredilen üç kavramın tespitini içermektedir. Daha sonra hadis ilmi verileri etrafında tevessül, istigâse ve teberrükle ilgili rivayetler değerlendirilmiş ve rivayetler etrafında konu tartışılarak bu kavramları temellendirme yoluna gidilmiştir.

Birinci bölümde tevessül konusu ele alınmıştır. Tevessülün ittifakla kabul edilen "ilim, amel, ahlak ve yüksek makamlarla Allah'a ulaşılması" şeklinde tanımlanması ile birlikte üzerinde ihtilaf edilen "zat ile tevessül" tanımı ele

alınmış ve konunun tarihî süreçte İbn Teymiyye'ye kadar tartışılmadığı ortaya konulmuştur. (s.30) Bu bağlamda ihtilaflara dair görüşler önce dilsel etmenler göz önünde bulundurularak tartışılmış akabinde başta fakihlerin görüşleri olmak üzere mutasavvıfların konuya dair iddiaları da ele alınmıştır. Özellikle kabir ehlinden tevessülde bulunmanın şirk kabul edilmesini Hz. Peygamber'in kabrinin ziyaret adabı ekseninde Ebû Hanîfe'nin eserlerinden alıntılarla çözümlenmesi dikkate değerdir. İbn Teymiyye'nin tevessül konusunda ortaya koyduğu katı düşüncelerini dönemin şartları ve bazı tasavvuf ehlinin tevessülde aşırısı ve farklı hareketlerine bağlamak konunun sosyolojik tahlili olması yönüyle önem arz ederken bunun ilmi verilerle temellendirilmeyişi bir noksanlıktır.

Çalışmanın bu bölümünde hadislerde tevessül konusunda on dört rivayetin yüz on yedi tariki incelenerek dokuz rivayetin sahih olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Hakkında tartışma bulunmayan Allah'ın ismi ve sıfatları ile salih amel ile tevessül hakkında iki sahih rivayet örneklenirken Hz. Peygamber'in duasıyla tevessül hakkında ihtilaf bulunmazken bazı rivayetlerin dua mı yoksa zatla mı ilgisi olduğu konusunda ihtilaf ortaya çıkmıştır. Hz. Peygamber'in zâtı ve duası ile tevessül hakkında İbn Ömer, Hz. Aişe, Enes b. Mâlik, Osman b. Huneyf, Mâlik ed-Dâr, Ömer b. Hattâb'tan gelen rivayetler hadis ilmi kriterlerine göre değerlendirilmiştir. Yine salih kimselerin zâtları ile tevessül konusunda senedinde bazı problemler bulunmakla birlikte Ebû Said el-Hudrî'den nakledilen bir rivayet incelenmiştir. Bu rivayetlerin neticesine göre başta peygamberler olmak üzere Müslümanların duaları, salih amelleri, vefat eden veya hayatta olan salih zatlar vesile kılınarak Allah'tan bir şey istemek, arzu edilen bir şeyin elde edilmesi veya arzu edilmeyen bir şeyin defedilmesi için O'na dua ve ilticada bulunmak şeklinde tanımlanan tevessülün özellikle zat ile olanının da meşru olduğu sonucuna varılmıştır ki tartışmanın odağında da bu konu yer almaktadır. Bu anlamda peygamberlerin ve salih kimselerin zâtları ile ilgili tevessül meşru fakat zorunlu bir fiil kabul edilmezken bu fiili yapanların "şirk" ile itham edilmesi de doğru bulunmamıştır.

Kitabın sonraki bölümü istigâse kavramı ve ilgili rivayetleri ele almaktadır. Kavramsal çerçevede istigâse kavramı etimolojik tahlil edilmiş akabinde ıstilahî olarak "sıkıntılardan kurtulmak için Peygamber veya velilere sığınıp herhangi bir dileğin gerçekleşmesi için onlardan veya ruhaniyetlerinden yardım istemektir" şeklinde tanımlanmıştır.

Allah'tan yardım dileme konusunda ihtilaf bulunmazken Hz. Peygamber'in vefatı öncesi yardım istemenin meşru olduğu ancak vefat eden bir kimseden yardım istenemeyeceği öncelikle İbn Teymiyye'nin gündemine girmiştir. Bu düşüncede olanların temel düşüncesini ölünün diriye fayda veremeyeceği inancı ve tevhid ilkesine aykırılık oluşturmaktadır. Yardım istemenin kabir ziyaretiyle olan şeklinin şirk olacağı görüşünde olan bu akıma karşılık istigâsenin sünnete uygun olduğunu ve sahih hadislerle birlikte selef alimlerinin fetvalarının varlığı karşıt görüş olarak savunulmuştur. İstigâse konusunda Kur'an'ı Kerim'den literal örnekler verilirken hadislerde istigâse beş alt başlık halinde incelenmiştir. Ayağı uyuşan kimsenin Hz. Peygamber ile istigâsede bulunması, kıyamet günü Hz. Peygamberle istigâsede bulunulması, ıssız bir yerde Allah'ın kulları ile istigâse, abdal denilen kullar ve fakirlerle istigâse konusunda dokuz rivayet kırk dört tariki ile birlikte incelenmiştir. Bu rivayetlerin beş tanesi sahih, bir tanesi hasen ve üç tanesi ise zayıftır. Yazara göre istigâse konusunda asıl yardım edenin Allah olduğu bilinci ile bir peygamberin mucizesine veya bir velinin kerametine inanarak iyi niyetle istigâsede bulunmanın şirk kabul edilemeyeceği kanaati belirtilirken kabirlere secde etme, bez-çaput bağlama, para atma, adak adama gibi uygulamaların İslam'la bağdaşmayacağı ifade edilmiştir.

Çalışmanın üçüncü bölümü "Allah'ın kendisine bereket verdiği kişiye (nesneye) yakın olmak veya ona dokunmakla bu hayra ve berekete ulaşmayı istemek" şeklinde tanımlanan teberrük konusuna ayrılmıştır. (s.171) Sözlük ve ıstılah anlamının yanında Kur'an-ı Kerim'de teberrükle ilgili bilgilere atıflar yapılmış akabinde hadislerde teberrük konusu on beş rivayetin 139 tariki incelenerek değerlendirilmiştir. (s.182-185) Bu konudaki rivayetlerin tamamı sahih metinlerden oluşmaktadır. (s. 245)

Teberrükle ilgili rivayetler Hz. Peygamber özelinde birtakım fiilleri içermektedir. Yazar Hz. Peygamber'in abdest suyu ile teberrükte bulunma başta olmak üzere onun eline dokunma, teri, saç ve sakalı ile diğer eşyaları ile teberrükte bulunma gibi alt başlıklar halinde teberrük konusu tartışılmıştır. (s. 186-238)

Hz. Peygamber'in vefatından sonra zatı ve eşyaları ile onun dışındaki kişiler ile teberrüke karşı çıkanın İbn Teymiyye olduğu ifade edilerek tarihi süreçte meşru kabul edilen ve şirk unsurları taşıyan teberrük çeşitleri örnekendirilmiştir. Yazar, teberrükün Hz. Peygamber'den sonra onun eşyaları ve

salih kimselerle teberrükte bulunulabileceği sonucuna ulaşırken istisnai olarak Allah'tan başkasının güç yetiremeyeceği şeyleri herhangi bir şeyden elde edilebileceği varsayımı ile teberrükte bulunma ve Allah'ın hakkında bereket ihsas ettiğine dair bilgi bulunmayan şeylerle teberrükün uygun olmadığını ifade etmiştir. (s. 174)

Akademik kurallar çerçevesince tevessül, istigâse ve teberrük kavramlarının rivayet eksenli incelendiği bu çalışmanın neticesine göre Allah'ın isim ve sıfatları, salih ameller, Peygamberler ile müminlerin duasıyla tevessül ve istigâse; kendisi hayatta iken Hz. Peygamber ve eşyalarıyla teberrükte bulunmanın caiz olduğu hususunda ittifak vardır. Peygamberlerin ve salih kimselerin zatlari ile tevessül ve istigâse; Hz. Peygamber'in kabrine gitme, vefatından sonra ondan bir parça veya onun eşyalarıyla teberrük konusunda ise ihtilaflar ortaya çıkmıştır. Zikredilen üç kavramın arasındaki benzerlik amaç ve araç olmaları ile ilişkili iken istigâsenin şahsileştirilmesi noktasında bir ayrıntı göze çarpmakta ve bu konu ihtilâfa neden olmaktadır. Ayrıca her üç kavramın literal anlamda Kur'an'da geçmediği ancak bazı ayetlerde bu kavramlara işaret olabilecek yorumların varlığından hareketle caiz olmasının sınırlarının çizilmeye çalışıldığı ifade edilmiştir. Bir kimsenin sıkıntılı zamanlarda veya zor durumlarda Allah'tan yardım istemesinin ve ona sığınmasının İslam'ın temel ilkesi ön kabulünden hareketle yardım ve bereketin Allah'tan olduğu bilinci bu çalışmanın mihenk noktasını oluşturmaktadır. Ayrıca Hz. Peygamber ile sahâbe zamanında olmayan, İslam'ın temel ilkeleriyle bağdaşmayan; herhangi bir kuldaki rızkını genişletmesini veya günahlarını affetmesini isteme başta olmak üzere türbelere bez çaput bağlayıp para atarak dilekte bulunma, adak adama, mum yakma gibi fiillerin niyeti ne olursa olsun caiz olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. İbn Teymiyye ile başlayan ve günümüzde de bazı ekollerce karşı gelinen tevessül, istigâse ve teberrük çeşitlerine aşırılık, dinin temel ilkelerine karşı olma ve tevhid düşüncesini ifsad etme gibi prensiplerin göz önünde bulundurulduğu karşıt bir yaklaşım ortaya konulduğu düşünülmüştür.

Tümevarım yöntemi ile rivayetlerin genelinden bir hüküm elde etme düşüncesi ile hareket edilen çalışmada, tarihi süreç İbn Teymiyye'ye kadar nakille ele alınırken sonraki süreçte ortaya çıkan aşırılıklardan bahsedilmesi özellikle karşıt görüşün çıkış noktasını tespit etmeyi sağlayabilirdi. Ayrıca rivayetlerin tahrîc aşamasında gösterilen hassasiyet etrafında tahlil noktasında

günümüzde uygulanan tevessül, teberrük ve istigâse şekilleri karşılaştırma yapılarak meselenin güncel yönüne temas edilebilirdi.

Çalışmada dipnot, kaynakça, eser ve şahıs isimlerinde titiz bir emek sarf edilmiş olup gramer ve anlatımla ilgili hatalar da göze çarpmayacak kadar azdır. Ayet ve hadislerin tercümesi başta olmak üzere kavram analizlerinde de dikkate değer bir gayret söz konusudur.

Günümüzde farklı tarikat, cemaat, ekol ve grupların ortaya koydukları tevessül, istigâse ve teberrük uygulamalarında referans alınan rivayetlerin de hadis ilmi kriterlerine göre değerlendirilmesine katkı sağlaması adına bu çalışma, Temel İslam Bilimleri ile ilgilenen araştırmacıların yanında bu kavramlara ilgi duyan herkes için kaynak niteliği taşımaktadır.